

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Фізико-математичний факультет
Кафедра інформатики

Глушко Ірина

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООЦІНЮВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ
КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Інформатика)

Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:

_____ Н.В. Дегтярьова,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
інформатики

«__» _____ 2023 року

Виконавець:

_____ І. Глушко

«__» _____ 2023 року

Суми 2023

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ НАВЧАННІ ІНФОРМАТИКИ

1.1 Діагностування та оцінювання навчальних досягнень учнів в сучасних дослідженнях та нормативних документах

1.2 Практика оцінювання навчальних досягнень школярів у різних країнах

1.3 Особливості оцінювання на уроках інформатики в українській школі

Висновки до розділу І

РОЗДІЛ ІІ. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООЦІНЮВАННЯ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

2.1 Самооцінювання на уроках інформатики

2.2 Авторські завдання для формування навичок самооцінювання учнів з інформатики

2.3 Результати впровадження авторських завдань в освітній процес

Висновки до розділу ІІ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

В закладах загальної середньої освіти триває впровадження реформ відповідно концепції Нової української школи. Частина нововведень стосується оцінювання. Воно є складовою діагностики результатів навчання учнів. Суть оцінювання має полягати у визначенні прогресу, стимулюванні розвитку, демонструванні напрямку, в який дитина має рухатися. Але при цьому поняття «стимулювання» не є синонімом покарання. Оцінка як покарання використовувалася в старій радянській системі. Батькам та учителям, які навчалися в той час, важко перейти до оцінювання не як показника знань, вивчення напам'ять означень та законів, а як руху до мети. Тому в сучасній школі відбувається переформатування такого відношення.

Оцінюванням і діагностикою переймалися в наукових дослідженнях такі науковці, як С. Бабкова, О. Барна, В. Бабюк, В. Безпалько, Н. Бойко, О. Бойцова, М. Бурда, Н. Вартанова, В. Вембер, Г. Войтків, М. Головка, Л. Григорян, Н. Дегтярьова, Д. Жилін, Л.Величко, О. Кондур, М. Креєр, О. Крилова, Л. Долбаєв, О. Локшина, О. Ляшенко, О. Локшина, Т. Лукіна, І. Лернер, Н. Морзе, В.Обозний, О. Поліщук, Н. Садова, Н. Софій, А. Хуторський, С. Шишов, О. Топузов, С. Тригуб, Н. Фучинська, О. Щербак, І.Якиманська та інші.

Інформатика є специфічною шкільною дисципліною. Вона має особливості, як наприклад: практична діяльність має бути на кожному уроці, застосування цифрових пристроїв є обов'язковою умовою, емоційне відношення до інформатики з боку учнів є позитивним, організувати застосування платформ та середовищ для вчителя інформатики є простішим, ніж для вчителів інших предметів, робота учня на уроці інформатики завжди містить елемент дослідження та пошуку. Відповідно до цього оцінювання також має враховувати ці особливості. Оцінювання має сприяти розвитку компетентностей, а саме: уміння висловлювати власні судження, аргументувати вибір, здійснювати пошукову діяльність, працювати в колективі, конструктивно керувати власними емоціями, оцінювати ризики та наслідки прийнятих рішень, бути готовим

співпрацювати з іншими. При цьому оцінка зовнішня має бути узгоджена з власною оцінкою учнем своїх результатів. В формувальному оцінюванні ставиться наголос на умінні учня оцінити власні здобутки та визначити напрям подальшого розвитку за допомогою вчителя. Іншими словами, самооцінювання учня має переважати і бути відповідним, не завищеним чи заниженим.

Вивчення відкритих джерел, підручників, наукової, методичної літератури дає підстави стверджувати, що вчитель середньої та старшої школи на даний час не має конкретних засобів, інструментів та підготовки для введення формувального оцінювання та часто не розуміє що саме під цим мається на увазі. Прикладів, розробок, вебінарів у відкритому доступі наразі дуже обмежена кількість. Тому існує неузгодженість між вимогами до навчання самооцінювання учнів відповідно концепції НУШ та реальними засобами у сьогодишнього вчителя для здійснення даної вимоги.

Об’єкт дослідження – процес оцінювання здобувачами загальноосвітніх навчальних закладів власних навчальних досягнень.

Предмет дослідження – методичні особливості формування навичок самооцінювання у учнів на уроках інформатики.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці матеріалів до практичного впровадження завдань для формування навичок самооцінювання учнів старших класів з інформатики.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) дослідити стан розробленості проблеми оцінювання та формування навичок самооцінювання у учнів **старших класів**;
- 2) проаналізувати теоретичні основи проблеми самооцінювання на уроках інформатики;
- 3) розробити методичні рекомендації щодо формування у учнів **10-11 класів** навичок самооцінювання на уроках інформатики;
- 4) розробити, впровадити та оцінити результати впровадження завдань з інформатики для формування навичок самооцінювання у учнів **старших класів**.

Для реалізації мети та поставлених завдань застосовувалися такі **методи дослідження**:

- *теоретичні*: аналіз та систематизація матеріалу з наукових та методичних джерел, термінологічний аналіз основних понять дослідження;
- *емпіричні*: анкетування учнів та вчителів, вивчення документації, елементи педагогічного експерименту під час педагогічної практики.

Наукова новизна полягає у подальшому розкритті теми формування навичок самооцінювання у учнів старших класів, зокрема при вивченні інформатики.

Практична значущість полягає у розробці авторських завдань та методичних рекомендацій до їх застосування на уроках інформатики.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та списку використаних джерел (30 найменувань). Робота містить 2 таблиці, 16 рисунків, 2 додатки. Основний обсяг роботи становить 55 сторінок.

Результати дослідження будуть цікавими учителям інформатики, студентам педагогічних закладів вищої освіти, усім, хто виявляє цікавість до методичних особливостей навчання самооцінюванню здобувачів середньої та вищої освіти.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ НАВЧАННІ ІНФОРМАТИКИ

1.1 Діагностування та оцінювання навчальних досягнень учнів в сучасних дослідженнях та нормативних документах

Освіта України знаходиться в процесі неперервного реформування з метою вдосконалення. Починаючи з 2014 року і дотепер (2023 р.) відбуваються зміни, що торкаються методів, засобів навчання, зокрема і оцінювання. З 2017 року пілотним проєктом, а з 2018 року і в усі школи були переведені на навчання за концепцією Нової української школи (далі НУШ). Уся концепція спрямована на створення таких умов, де учні навчаються через діяльність і таких, які створюють простір для учнів, в якому приємно навчатися. Це стосується, зокрема, і оцінювання навчальних досягнень.

За концепцією НУШ взаємодія між учителями, учнями та батьками будується на основі партнерства. В цій взаємодії реалізуються основні принципи, а саме [14]: «...повага до особистості учасника процесу, доброзичливість та позитивне ставлення, довіра у відносинах, діалог-взаємодія-взаємоповага, розподілене лідерство..., принципи соціального партнерства...». Тому переглядаються акценти в оцінюванні навчальних досягнень учнів з контролю, покарання оцінкою на прогрес учня, його особисті досягнення, порівняння з собою, а не іншими.

Прогрес самого оцінювання результатів навчання здобувачів відбувався від контролю знань до визначення рівня сформованості компетентностей.

Проблемами діагностування, моніторингу, контролю, оцінювання навчальних досягнень учнів переймалися такі науковці, як: С. Бабкова, В. Безпалько, Н. Бойко, М. Бурда, М. Головка, Л. Григорян, Н. Дегтярьова, Л.Величко, О. Кондур, Л. Долбаєв, О. Ляшенко, О. Локшина, Т. Лукіна, І. Лернер, В.Обозний, О. Поліщук, Н. Садова, А. Хуторський, С. Шишов, О. Топузов, Н. Фучинська, І.Якиманська та інші.

Наразі триває неузгоджене використання різних термінів щодо процесу діагностування/моніторингу/контролю знань. У своєму дослідженні Н.Дегтярьова вивчала проблему використання термінів «діагностика» та «моніторинг» навчальних досягнень учнів. Узагальнюючи проведений аналіз різних наукових публікацій з вказаної тематики, автор приходить до таких висновків:

- термін «моніторинг» використовується в більш широкому контексті і є більш тривалим по часу, і означає вивчення питань масштабів національного, регіонального, спеціального;
- термін «діагностування» використовується в різних джерелах стосовно одного здобувача, групи здобувачів, шкільного класу;
- діагностування може бути різної тривалості по часу, як вивчення рівня компетентностей учнів стосовно однієї теми, так і прогрес учня в навчанні протягом року, або порівняння його по роках;
- функціями діагностування є освітня, діагностична, стимулююча, контролююча, виховна, оцінююча;
- під час діагностування мають оцінюватися не лише кількісно чи якісно засвоєні знання чи набуті навички, але й психологічний стан особистості, готовність застосовувати власні знання та навички, рівень формування ключових, соціальних та предметних компетентностей.

Діагностування освітньої діяльності Н. Дегтярьова розглядає як вивчення особистісних досягнень здобувача, відслідковування змін засобами контролю та оцінювання, прогнозування подальшого розвитку [4].

Про різні підходи до трактування терміну «діагностика/діагностування» щодо освітньої діяльності здобувачів і, як наслідок, до різних підходів до використання даного терміну в своєму дослідженні описує О. Кривонос [6]. Авторка зазначає про суперечність між формуванням компетентностей та недостатньо розробленими механізмами їх вимірювання, зокрема засобами педагогічного діагностування. Результати зазначеного дослідження відносно тлумачення терміну представлено у таблиці 1.1

Таблиця 1.1. Тлумачення терміну «діагностування» різними авторами [6]

Прізвища науковців	Основний акцент в означені терміну
Ю. Бабанський, В. Беспалько, І. Лернер, М. Поташник, Т. Шамова	невід’ємна і нероздільна складова єдиного процесу контролю та оцінки знань, що здійснюється педагогом
К. Інгенкамп, І. Підласий	контроль, оцінка, і корекція знань учнів вчителем (викладачем) або іншим експертом
О. Божович, З. Калмикова, О. Юдіна	провідний фактор самооцінки, оцінки й корекції, має проводитись обов’язково і студентами (учнями), і викладачем (вчителем)
Г. Цехмістрова Н. Фоменко	аналітико-оціночна діяльність здатна надати інформацію, необхідну для прийняття ефективних управлінських рішень, що забезпечують розвиток освітнього процесу в навчальному закладі будь-якого рівня

Як бачимо, кожне з означень містить в складових діагностування оцінювання. Це підтверджується і в дослідженні М. Опачко [17]. Авторка визначає діагностику навчання як визначення результатів, досягнутих здобувачем, а також визначення успішності на проміжних етапах. І зазначає, що діагностування складається з контролю, оцінювання, накопичення статистичних даних, виявлення динаміки, прогнозування подальшого розвитку.

Діагностування як процес оцінювання та аналізу особливостей здійснення освітнього процесу розглядається у роботі Т.Садової та Н. Григорян [25]. Дослідники зауважують, що під час діагностування навчальних досягнень також реалізуються основні функції перевірки та оцінки результатів навчання [25, с.15-16], а саме освітньої, стимулюючої, виховної, розвивальної, аналітико-корегувальної. Опис самих функцій автори подають поверхнево та загальними фразами. Більш детальний та змістовний розгляд зустрічаємо в дослідженні О. Поліщук [20]. Авторка розглядає поняття педагогічної діагностики, яку

представляє як «процес визначення і аргументування певного стану об'єкта ...з метою його подальшої зміни» [20, с.3]. Також дослідниця зауважує, що термін діагностика є запозиченням з іншомовних джерел. З цим погоджуємося, адже багато термінів «оновлюється» шляхом використання іноземних аналогів.

В своїй роботі О. Поліщук описує такі складові діагностики: контроль, перевірка, облік, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналізування, рефлексія, виявлення динаміки освітніх змін і особистих здобутків учнів, уточнення освітніх програм, корегування складових навчання і подальшого прогнозування.

Також підтвердження вищезазначеного знаходимо в дослідженні О. Кондур, Н. Фучинської [5]. Узагальнюючи тлумачення терміну діагностики в освітньому процесі, автори подають у вигляді схеми її компоненти.

Рис.1.1 Компоненти діагностики [5]

Отже, оцінювання є складовою діагностування результатів навчання учнів у переважній кількості досліджених наукових робіт. Оцінювання в освітньому процесі і його особливості розглядали такі науковці: О. Барна, В. Бабюк, О. Бойцова, Н. Вартанова, В. Вембер, Г. Войтків, Д. Жилін, М. Кресер, О. Крилова, О. Локшина, Н. Морзе, Н. Софій, С. Тригуб, О. Щербак та ін.

Міністерством освіти та науки України видано низку нормативних документів щодо оцінювання [15;18;21].

В цілому оцінюванням є процес встановлення відповідності рівня навчальних досягнень здобувача певним критеріям і відповідно до переліку очікуваних результатів навчання, що зазначені у чинних освітніх програмах.

Реформування системи освіти відповідно концепції НУШ передбачає і зміну підходу до оцінювання. Головним результатом навчання є компетентність, тобто не тільки знання, уміння, навички і досвід, отриманий під час навчання, але й готовність та уміння застосовувати їх в подальшій діяльності, при розв'язуванні комплексного завдання, усвідомлення можливості застосування їх поза освітнім процесом.

В цілому багато підходів до оцінювання та об'єктів кількісного оцінювання залишилося у спадок від застарілої системи навчання. Прикладом є оцінювання ведення зошитів та поведінки. Критеріїв оцінювання даних видів діяльності не існувало, а тому визначити чому саме відповідає той чи інший рівень об'єктивно неможливо, що було вказано в окремому листі МОН України.

Цілями оцінювання є порівняння наявного рівня сформованості компетентностей з очікуваними результатами, вивчення прогресу учня, визначення здобувачів з особливими освітніми потребами, оцінювання методів викладання для учителів, перегляд змісту освітньої програми, інформація для батьків, підтримка учнів у самооцінюванні.

Навчання за концепцією нової української школи у 2023-2024 н.р. охопило 6ті класи. І якщо у початкових було рекомендовано формувальне оцінювання, де оцінки в класичному розуміння не виставляли. Тобто не було співставлено рівень учня і кількісний показник у вигляді числа від 1 до 12, то для середньої ланки

школи кількісна оцінка є необхідною. Тому у квітні 2022 року МОН України були затверджені методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти [8;12]. В документі [8] перераховані основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне та підсумкове.

Зазначені види оцінювання проводяться закладом освіти. Проте існує також поняття нормованого оцінювання, яке проводиться фахівцями, що не викладали в даному класі. Таке оцінювання є зовнішнім і прикладом є ЗНО (зовнішнє незалежне оцінювання) або НМТ (національний мультипредметний тест). Також є самооцінювання і його здійснює безпосередньо сам здобувач.

Важливим кроком до розбудови шкільної освіти є те, що заклад має право ввести власну шкалу оцінювання. Це також зазначено в документі [8], проте заклад має передбачити правила переведення загальної семестрової та річної оцінки у загальнонаціональну шкалу і у Свідоцтві досягнень оцінка має бути у вигляді балів від 1 до 12. Свідоцтво досягнень замінює табель, у ньому мають відображатися результати навчальних досягнень учнів і закладам освіти пропоную орієнтовну форму, що представлена у додатку А.

Відповідно даного документа заклади освіти мають право визначати форми, зміст, способи оцінювання. Це узгоджується на педагогічній раді закладу. Формувальне оцінювання може виражатися у рівнях або балах, а також у формі самооцінювання та взаємооцінювання. Не можна чекати на алгоритм здійснення формального оцінювання. Тут не існує чіткої вказівки чи інструкції. Формувальне оцінювання є процесом, а не кількісним показником. В ньому мають брати участь і вчитель, і учень. Така співпраця спонукає до коригування діяльності обох сторін. Форми такої роботи можуть бути різноманітними – практичне завдання, есе, тестування чи теоретичне опитування. Прикладом такої роботи можуть бути такі домашні завдання, при яких учень, отримавши результат від вчителя, має змогу відкорегувати роботу, виправити свої помилки. Кількість таких виправлень необмежена. Таким чином учень не знаходиться у стані стресу, очікуючи кількісну оцінку, а отримує і корегує власні знання.

Формувальне оцінювання – це не сам метод і інструкція, а мета здійснення такої роботи. Формувальне оцінювання вадливе при вивченні нової теми. Тут надважливою є співпраця учителя і учня. Учитель має відійти від бажання знайти помилку учня, від страху поставити найвищу оцінку (як 12 балів), а саме співпрацювати з учнем щодо формування компетентностей останнього в конкретній темі.

Поточне оцінювання або контроль здійснюється для узагальнення усіх знань та навичок. Воно проводиться наприкінці конкретного терміну і також передбачає можливість корегування оцінки, яка є на даний час. Поточний контроль має проводитися систематично. Але знов акцентується увага на тому, що основною функцією поточного контролю є навчальна. Форми також обирає вчитель. І тут доцільно поєднувати тести, завдання, індивідуальну з фронтальною роботою.

Важливою є мотиваційно-стимулююча функція поточного оцінювання. Оцінювання не має лякати учня і ставити його в рамки конкретного балу або рівня. Контроль і оцінювання мають мотивувати до вивчення нового, узагальнення, формування нових навичок.

Семестровий контроль відображає рівень засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем чи розділів. Також метою є підтвердження результатів поточного оцінювання. Семестровий контроль охоплює розділи і теми, передбачає диференційований підхід і складається вчителем. Річне оцінювання є узагальненим показником результатів навчання I та II семестрів.

Оцінювання в цілому має базуватися на принципах позитивного підходу, чітко визначених критеріїв, багатовимірності, враховувати індивідуальний стиль навчання, валідність інструментів, балансу задіяння суб'єктів освітнього процесу [20]:

- позитивний підхід є мотивуванням, а не «клеймом» рівня «задовільно» чи «незадовільно», учень не повинен боятися оцінювання та цікавитися подальшим удосконаленням свого рівня;

- чітко визначені критерії мають бути оголошені учням, їх конкретність, можливість перевірити, досяжність, достатність часу кожному учню, відповідність змісту є показниками SMART-критеріїв;
- багатовимірність включає оцінювання знань, вмінь застосовувати знання, готовність комунікувати, ціннісне ставлення до себе, до інших людей, ставлення до навколишньої дійсності, фактична поведінка в реальних життєвих ситуаціях;
- індивідуальний стиль навчання може бути аудіальний, візуальний, тактильний, кінестичний, міжособистісний, усе перераховане має враховуватися при здійсненні тестових завдань або практичних видах діяльності;
- валідність інструментів відповідає адекватності вибору інструментів для оцінювання та реального змісту оцінюваного матеріалу;
- рекомендована концепція оцінювання має бути на 20% оцінюванням вчителя, 50% самого учня, 30% у взаємооцінюванні.

Методи, форми, засоби контролю / оцінювання обирає вчитель. Він має враховувати і реалізувати індивідуальний та диференційований підходи. Учень має право обрати рівень досягнень, який хоче опанувати. Об'єктивне оцінювання завжди надскладна задача для вчителя. В документі [8] наведено загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. Вони представлені у додатку Б. І тут важливо відмітити про відповідність високому рівню, а саме бали 11 та 12. 11 балів може отримати учень/учениця, який/яка «має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм...», 12 балів – «... має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях» [8, с. 11]. Іншими словами, 11 та 12 балів відповідають реальним знанням, умінням, компетентностям, які є в програмі. За критеріями попередньої редакції учителі обходили можливість ставити 12 балів, оскільки відповідність до них була творча робота, яку оцінити вельми складно.

1.2 Практика оцінювання навчальних досягнень школярів у різних країнах

З метою реформування української системи освіти фахівцями досліджувалися освітні практики різних країн. Темою даного дослідження є здійснювання оцінювання, тому зупинимося саме на цій частині освітнього процесу.

Багато запозиченого для концепції НУШ було з фінляндської системи [29]. Кількісного оцінювання у школах *Фінляндії* не відбувається до 12 річного віку учнів. Школярів навчають самооцінюванню. Вони мають навчитися бачити власні сильні та слабкі сторони, уміти використовувати свої здобутки для подальшого навчання та підвищення рівня знань.

Оцінки від 4 до 10 балів учням ставлять, починаючи з 6го класу. Вважається, що оцінка на рівні 0 принижує учня, тому 4 найнижча оцінка, 7 балів – це середній рівень, 8 – хороший рівень, 10 – найвищий результат. Це продовжується до старших класів включно. Єдиною відмінністю є частота проведення тематичного контролю. Старшокласники під час залікових тижнів, які тривають декілька днів, пишуть тести з усіх дисциплін. Періодичність таких залікових днів – кожні 6 тижнів[29].

Аналіз оцінювання у країнах Німеччини, Чеської республіки, знаходимо у Ю. Гавриленко, радника з питань визнання ENIC Ukraine (Національний інформаційний центр академічної мобільності) [2; 3].

В *Німеччині* здобувач оцінюється за бти бальним рейтингом:

- 1 – відмінно
- 2 - добре
- 3 - задовільно
- 4 – достатньо
- 5 – недостатньо
- 6 - незадовільно

Варто зауважити, що також практикуються проміжні бали: 1,2; 3,5 тощо.

В початковій школі учні навчаються з 6-ти або 7-ми річного віку. Після 4го класу учні переходять на наступний рівень, але при цьому їм рекомендується до якої саме школи доцільно ходити дитині: до основної школи, реальної або гімназії. В неповній основній школі учні отримують середню освіту або кваліфікуючу середню освіту. В реальній школі учні отримують повну середню освіту. Після середньої та реальної школи випускник може набувати професію. В гімназії навчання триває на 2 роки більше і після закінчення випускники орієнтуються на вступ до університетів. В гімназіях оцінювання дещо ширше і виставляється в балах від 1 до 15, причому 15 найвищий бал. В різних федеральних землях можуть бути відокремлені типи шкіл або єдина школа. Якщо школа єдина, то перейти з середньої в реальну, з реальної в гімназію простіше. За умови, що різні заклади розділені [3].

В **Чеській Республіці** навчання триває по 4 роки у початковій школі, загальній середній, повній середній (та середній професійній). Оцінювання навчальних досягнень відбувається згідно 5ти бальної системи, де:

- 1 – відмінно
- 2 – дуже добре
- 3 - добре
- 4 – достатньо
- 5- недостатньо.

Якщо учень/учениця отримує 5 з будь-якого предмету, то залишається вивчати цей предмет знову і має перездати іспит. Для обізнаності батьків використовуються електронні системи (електронні щоденники), дитина, яка навчається, отримує підсумкові оцінки за семестр двічі на рік.

У **Франції** використовується 20 бальна система. Учителі майже не ставлять найвищий бал, оскільки вважається, що потрібно виявити творчий підхід, нестандартне розв'язання тощо. Оцінювання відбувається по зростанню 0 – найнижчий бал, 20 – найвищий. Часто практикуються письмові іспити. Оцінка, що є нижче середньої, тобто нижче 10ти вважається недостатньою. Екзамен потрібно необхідно скласти на 10 і вище балів.

Приблизна градація балів відображається так:

до 10 – недостатньо;

10-12 – проста оцінка;

12-14 – достатньо добре;

14-16 – добре;

16 і вище – дуже добре

Важко узагальнити систему оцінювання у **Сполучених Штатах Америки**, оскільки в різних штатах можуть бути різні системи оцінювання. На офіційній сторінці НУШ [19] розглянуто округ Колорадо і оцінювання в початкових класах. Батьки учнів отримують відомості щодо успіхів учнів наприкінці семестру, а до цього їм не повідомляється про стан навчання учня. Знання школярів відповідають чотирьом рівням: просунутий, вправний, початковий, нижче початкового. Для кожного рівня визначені критерії. Досить часто учням виставляють оцінки щодо, так званих, «життєвих навичок», а саме: учень виявляє навички самостійно, з невеличким спонуканням, з частим спонуканням, рідко.

В різних джерелах [2;19;26] можна знайти, що переважно оцінювання в середній школі відбувається за допомогою літер A, B, C, D, F. Але кожна з цих літер може мати проміжні форми, наприклад, A+, A, A- і те ж саме інші. Відбуваються перетворення і в цифровий формат, але воно дуже різниться в залежності від системи викладання, а, іноді, і від дисципліни.

Особливий досвід є в **Норвегії**. Шкільна освіта триває 13 років. Старша школа з цього часу займає три роки, а 10 розподіляються між початковою та середньою. Особливістю є розділення по віку. В одній школі не можуть перебувати учні шести років, чотирнадцяти та вісімнадцяти.

Тут є початкова школа з 1 по 4 клас і старша початкова школа, яка триває з 5 по 7 класи. Восьмі, дев'яті та десяті класи відносять до середньої школи. Щодо оцінювання, то до сьомого класу учнів не оцінюють кількісно. Кожний тиждень учень з вчителем розробляє власний план. Цей план окреслює роботу в школі та вдома.

В старшій школі учні навчаються орієнтовно з 16 років. Старші школи розподіляються на академічну та професійну. Після закінчення старшої школи близько 80 % учнів продовжують навчання в закладах вищої освіти, а інші навчаються в коледжах.

В Норвегії екзамени проводяться вибірково. Тільки 10 % учнів складаються екзамени після першого року навчання, наступний рік – 20 % учнів. Закінчуючи старшу школу тільки половина учнів складає екзамени. Причому список дисциплін, що виносяться на екзамен. Є таким: інформатика, економіка, математика, англійська мова, норвезька мова та дисципліни за вибором.

Повертаючись до системи оцінювання, в джерелах [22; 28] знаходимо, що основна мета школи – виховувати самостійність та відповідальність. Учніам надають домашнє завдання, але не перевіряють його і не оцінюють. Домашнє завдання є рекомендацією для поглиблення теми чи відпрацювання навички. Проте тема за шкільною програмою є обов'язковою для засвоєння. Оцінювання є вербальне, не кількісне. Тут звертають увагу на сильні сторони та слабкі, вказують дитині напрямок розвитку. Щодо кількісного оцінювання, то використовується шкала 1-6. 6- є найвищим балом. При цьому практикуються і проміжні оцінки 6+ та 1-. Іноді застосовують, навіть, оцінки на межі, наприклад 5/6 або 4/3, тобто між 5 та 6 (чи наявні знання знаходяться між оцінками 4 та 3).

Цікавим є факт, що в старшій школі поточні оцінки уже є, але при навчання у закладах вищої оцінки є лише семестрові оцінювання. Поточні оцінки у ЗВО також не практикують. В старшій школі учнів навчають фокусуватися на формуванні власної думки, рефлексії, аналізу.

В усіх досліджених нами системах освіти найрозповсюдженішими формами для контролю знань є тести, есе, виконання проєктів, підготовка доповідей/презентацій. Учнів навчають аргументувати, формулювати та висловлювати власну думку. Найважливішим показником є відповідальність самого учня за свої знання. В нашій країні складно зрозуміти надання свободи вибору щодо власних результатів навчання, оскільки стара система навчання була спрямована на відповідальності вчителів за знання учнів. І саме вчителі

вимагали тих знань, а для того, щоб продемонструвати результати – треба зазубрити, розповісти напам'ять, довести теорему, як у підручнику тощо. Покарання оцінкою переважало раніше і наразі ще є відголоски цієї системи. Якщо учень отримує оцінку 10 часто вона сприймається як недопрацювання до 12. Адже це також високий рівень, то чому ж не досяг найвищого? Якщо учень взяв участь в олімпіаді і не виграв 1 місце, то вважається невдачею.

В українських школах з 2002 року введена 12 бальна система. Проте і досі батьки та вчителі проводять паралелі зі старою системою оцінювання «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». Оцінка є обов'язковим показником роботи в школі чи вдома. І на даний час учні, повертаючись зі школи, мають виконувати домашнє завдання в обсязі, що іноді переважає час навчання в стінах закладу освіти.

Впровадження концепції Нової української школи покликане змінити сприйняття системи освіти на рівні адміністрації, вчителів, батьків, учнів. На сайт МОН України зазначається [13], що школа має стати такою, в якій приємно навчатися. І новий формат змінює орієнтування навчання на набуття компетентностей, а не запам'ятовування понять, фактів чи формулювання теорем. Знання, уміння, навички, способи мислення мають динамічно комбінуватися, розвиватися. Учень опановуватиме різні способи мислення, формуватиме власні погляди. Увага приділяється соціалізації дітей, формуванню їх уміння працювати індивідуально та в команді, організовувати діяльність та виконувати частину функцій розподіленої роботи. Ініціативність та уміння приймати рішення самим учнем є однією з навичок, які формує освіта за концепцією Нової української школи.

Проте має пройти час, що учителі, які працювали раніше, довірилися би реформі і не тягли в новий формат старі звички тільки тому, що так перевірено і спокійніше. Реформування важливий і складний процес для усіх учасників освітнього процесу. Проте необхідність змін викликана часом, зміною пріоритетів, зміною ринку праці та наявністю у фахівців тих якостей і умінь, що актуальні зараз.

1.3. Особливості оцінювання навчальних результатів учнів на уроках інформатики

Уміння та готовність використовувати цифрові технології на сьогодні є вимогою при працевлаштуванні на більшість різноманітних посад. З 2011 року був затверджений Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, в якому до ключових компетентностей серед умінь вчитися, спілкуватися рідною та іноземними мовами, математичної, соціальної та інших визначено і інформаційно-комунікаційну. У 2012 році були проведені дослідження щодо рівня володіння цифровими технологіями у різних країнах. Яскравим прикладом є такий результат: у Румунії та Болгарії мінімальні навички роботи з цифровими технологіями мають 4 з 10 громадян, і лише 1 із 10 має навички високого рівня [7]. В той же час у Скандинавських країнах, Австрії 40% демонструють високий рівень навичок роботи з комп'ютером. Як зазначено в дослідженні, в країнах Європейського Союзу високий рівень мають близько 27%, середній – 25%, низький – 24%, і мінімальний рівень – 24% . В усіх цих показниках простежується як розподіл а віком, так і за рівнем освіти. В Україні за ініціативи Міністерства цифрової трансформації було досліджено у 2019 році рівень володіння цифровими технологіями [27]. Результати були отримані такі:

- не мають навичок взагалі 11,2% респондентів;
- низький рівень навичок володіння мають 36,6%;
- базовий рівень навичок мають 19,6%;
- високий рівень продемонстрували 32,6%.

При цьому дослідження серед молоді 10-17 років показало частку з високим володінням – 61%. Тому маємо підстави стверджувати актуальність і важливість розвитку ІК компетентності учнів під час їх навчання у закладах загальної середньої освіти.

Інформаційно-комунікаційна компетентність визначається як здатність учня використовувати цифрові технології та відповідні засоби для виконання власних, навчальних та інших значущих завдань.

Проблема оцінювання ІК компетентності актуальна. Навіть оцінити правильний вибір інструмента програмного засобу буває складно, оскільки часто це є суб'єктивно. Впровадження формувального оцінювання вимагає перегляду підходу до кожного етапу оцінювання.

В роботі Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. досліджується традиційне та формувальне оцінювання [10].

Таблиця 1.2 Порівняння формувального та традиційного оцінювання [10]

Традиційне оцінювання	Формувальне оцінювання
Оцінювання знань з навчальної дисципліни	Оцінювання результатів проєктної діяльності
Оцінювання кінцевого результату	Оцінювання процесу навчання, самостійності, співробітництва
Оцінювання вчителем	Оцінювання у взаємодії, учнями, самооцінювання
Ранжування учнів за результатами навчання	Відображення прогресу учня, отримання картини розвитку учня

Формувальне оцінювання застосовується на уроках інформатики перед початком уроку та у процесі роботи. Перед початком уроку вивчаються потреби учнів, оцінюється володіння навчальним матеріалом, виявляються інтереси учнів, і на основі цього ставляться цілі. У процесі навчання цілями є заохочення до співпраці, самостійності, моніторинг прогресу, перевірка усвідомлення та розуміння, мотивація до усвідомлення та критичного мислення.

Іншими словами, формувальне оцінювання сприяє тому, що при поступовому формуванні та подальшому розвитку ІК компетентності учні мають навчитися пояснювати вибір цифрових пристроїв та програмних засобів для

конкретних задач, усвідомлено реалізувати можливості з цифровими технологіями, використовувати текстові документи, електронні таблиці тощо за потреби, уміти шукати дані та їх критично оцінювати, структурувати дані у вигляді схем, таблиць, усвідомлено сприймати вимоги до оформлення документів, дотримуватися етикету спілкування у соціальних мережах та месенджерах тощо.

Оцінювання в 7-9 класах на уроках інформатики відбувається за критеріями затвердженими раніше і адаптованими до інформатики. Прикладом може бути такі узагальнені критерії:

- учень демонструє початковий рівень, коли спроможний назвати об'єкт, програмний засіб, інструмент, коли такий об'єкт продемонстрований, елементарні завдання виконує за допомогою вчителя чи чітко і детально прописаної інструкційної картки;
- середній рівень демонструє учень, який повторює дії за зразком, здатний розв'язувати прості завдання самостійно;
- за умови, що учень може виконувати самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, справляється з завданнями, у яких змінені умова та зміст, але алгоритм учню відомий, такий рівень відповідає достатньому;
- високий рівень є досягненням учнів, які орієнтуються в нових умовах задач та ситуаціях, уміють складати план дій, готові пропонувати нові для учня рішення, дії мають дослідницький характер.

В умовах очного навчання для інформатики характерні методи роботи переважно інтерактивні та практичні, а значить і оцінювання стосується більше навичок та умінь. Усвідомлення зв'язку теорії з практикою характерно для учнів з достатнім та високим рівнем знань. Оцінювання теоретичних знань може здійснюватися за допомогою тестів, створення карт знань, усних методів опитування. Практичні уміння та навички оцінювати складніше і для цього потрібні чітко розроблені критерії кожного окремого практичного завдання. Опис критеріїв можна розглянути на прикладі виконання такого завдання:

створити таблицю в текстовому документі, в таблиці має бути 5 рядків та 3 стовпчика. Таблицю потрібно відформатувати за зразком (рис. 1.2)

Розклад уроків у 6-Б класі							
№	Понеділок		Вівторок		Середа	Чет-вер	П'ятниця
1 08:00–08:40	Інформатика I гр.	Інформатика II гр.	Українська мова		Українська мова	Українська мова	Фізична культура
2 08:45–09:25	Математика		Фізична культура		Математика		Математика
3 09:30–10:10	Українська мова		Інформатика I гр.	Інформатика II гр.		Зарубіжна література	Українська література
10:10–10:40	 Динамічна перерва 						

Рис.1.2 Зразок оформлення таблиці [23]

Дана таблиця взята з підручника з інформатики [23]. Критерії розподіляються таким чином:

- таблиця наявна і заповнені окремі комірки – 2 бали;
- об'єднані комірки – 2 бали;
- розбиття комірок – 2 бали;
- розташування тексту за зразком 1 бали;
- вставка рисунка – 1 бал;
- форматування за зразком (кольорова заливка) – 1 бал;
- використаний інструмент на пряму тексту – 1 бал;
- учень може захистити свою роботу обґрунтувати вибір та продемонструвати використання інструментів 2 бали.

Критерії оцінювання з інформатики поступово мають змінитися. Острах вчителів поставити 11 та 12 балів саме з інформатики є безпідставним. В інформатиці, як ні в якій іншій шкільній дисципліні, творчість проявляється на

кожному уроці і при виконанні кожного практичного завдання. Якщо учень має основні знання та уміння, за його віковими особливостями можна стверджувати, що він буде здійснювати пошук та дослідження. Задачею вчителя є цей пошук спрямувати в навчальну діяльність. Якщо вчитель навчає і водночас не заважає учню шукати, виявляти цікавість, то саме з інформатики проблеми розробки завдань на максимальну кількість балів не існує. Творчість, дослідження потрібно сприймати не відносно вчителя, а відносно учня. Учень для себе «відкриває» нові шляхи і способи вирішення, а не робить відкриття на рівні дорослої людини. Для учня відкриттям є пошук за зображенням, голосовий пошук, за допомогою функції «об'єктив» в смартфоні. Усі про ці можливості знають, але зрідка хто намагається використати. І якщо учень шукає і дізнається про розширені функції, а вони не входять до переліку результатів навчання, то цілком можливо такі зусилля оцінити вищою оцінкою. Важливо не сприймати за норму знання вчителя, бо для учня вони не є притаманні. Перелік результатів навчання є в освітній програмі, будь-яка діяльність що стосується навчання і виходить за рамки цих результатів має бути оціненою.

Можливим варіантом є додаткові бали і їх накопичення. Учень поступово набирає по 1-4 бали за додаткові відомості, що стосуються теми уроку. Це може бути презентація (тут мається на увазі не комп'ютерний продукт, а представлення для класу) цікавих і корисних відомостей, проведення елементу майстер-класу, дослідження на певну тематику або створення продукту за допомогою платформи чи середовища.

Підсумовуючи, визначаємо, що при оцінюванні з інформатики вчитель має враховувати, що:

- при вивченні інформатики переважає практична діяльність;
- витрачені зусилля та час для виконання кожної дії мають бути оцінені;
- поступово здійснюється перехід на формувальне оцінювання;
- учні мають бути ознайомлені з критеріями навчання;
- оцінювання має на меті допомогти поставити наступні завдання, а не покарати.

Висновки до розділу I

Оцінювання є складовою діагностування результатів навчання учнів. В цілому, оцінюванням є процес встановлення відповідності рівня навчальних досягнень здобувача певним критеріям і відповідно до переліку очікуваних результатів навчання, що зазначені у чинних освітніх програмах.

Реформування системи освіти відповідно концепції НУШ передбачає і зміну підходу до оцінювання:

1) Головним результатом навчання є компетентність, тобто не тільки знання, уміння, навички і досвід, отриманий під час навчання, але й готовність та уміння застосовувати їх в подальшій діяльності, при розв'язуванні комплексного завдання, усвідомлення можливості застосування їх поза освітнім процесом.

2) Заклад має право ввести власну шкалу оцінювання. Заклад має передбачити правила переведення загальної семестрової та річної оцінки у загальнонаціональну шкалу.

3) Заклади освіти мають право визначати форми, зміст, способи оцінювання. Це узгоджується на педагогічній раді закладу.

4) Формувальне оцінювання може виражатися у рівнях або балах, а також у формі самооцінювання та взаємооцінювання. Формувальне оцінювання є процесом, а не кількісним показником. В ньому мають брати участь і вчитель, і учень. Така співпраця спонукає до коригування діяльності обох сторін.

5) Поточне оцінювання здійснюється протягом усього процесу навчання.

6) Семестровий контроль відображає рівень засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем чи розділів. Також метою є підтвердження результатів поточного оцінювання.

Оцінювання в цілому має базуватися на принципах позитивного підходу, чітко визначених критеріїв, багатовимірності, враховувати індивідуальний стиль навчання, валідність інструментів, балансу задіяння суб'єктів освітнього процесу:

- позитивний підхід є мотивуванням, учень не повинен боятися оцінювання, а цікавитися подальшим удосконаленням свого рівня;
- чітко визначені критерії мають бути оголошені учням, їх конкретність, можливість перевірити, досяжність, достатність часу кожному учню, відповідність змісту є показниками SMART-критеріїв;
- багатовимірність включає оцінювання знань, вмінь застосовувати знання, готовність комунікувати, ціннісне ставлення до себе, до інших людей, ставлення до навколишньої дійсності, фактична поведінка в реальних життєвих ситуаціях;
- індивідуальний стиль навчання може бути аудіальний, візуальний, тактильний, кінестичний, міжособистісний, усе перераховане має враховуватися при здійсненні тестових завдань або практичних видах діяльності;
- валідність інструментів відповідає адекватності вибору інструментів для оцінювання та реального змісту оцінюваного матеріалу;
- рекомендована концепція оцінювання має бути на 20% оцінюванням вчителя, 50% самого учня, 30% у взаємооцінюванні.

Оцінювання з інформатики включає загальні вимоги та особливості шкільної дисципліни:

- при вивченні інформатики переважає практична діяльність;
- витрачені зусилля та час для виконання кожної дії мають бути оцінені;
- поступово здійснюється перехід на формувальне оцінювання;
- учні мають бути ознайомлені з критеріями навчання;
- оцінювання має на меті допомогти поставити наступні завдання, а не покарати.

При дослідженні практики оцінювання в різних країнах з'ясовано, що при досить великій різноманітності підходів до оцінювання, спільним є факт залучення учнів до самооцінювання.

РОЗДІЛ II. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООЦІНЮВАННЯ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

2.1 Самооцінювання навчальних досягнень здобувачами на уроках інформатики

Розглянуті вище практики оцінювання в різних країнах підтверджують факт орієнтування учнів на самооцінювання. Впровадження формувального оцінювання в українських школах за концепцією НУШ зорієнтовано, окрім іншого, і на формування навичок самооцінювання також. Не можна не зважати також і на суспільну думку. Популяризація в різноманітних соцмережах та каналах YouTube правильного оцінювання власних здобутків, співставлення їх з цілями та бажаннями і думки про те, що жодна людина не має оцінювати іншу, призводить знову до важливості навичок самооцінювання. Таким чином в усіх сферах від фахової діяльності людини до освітньої і побутової на даний час актуальними і затребуваними є навички оцінювання себе.

Самооцінювання - це психологічний процес, який включає в себе оцінку власних здібностей, досягнень, характеру та інших аспектів власної особистості [11;16]. Це процес, за допомогою якого людина оцінює себе самостійно, без впливу зовнішніх чинників або сторонніх осіб і суджень. Самооцінювання включає в себе об'єктивну і суб'єктивну оцінку себе, і може бути спрямованим на різні аспекти життя, включаючи навчання, роботу, стосунки та інші сфери.

Самооцінювання може бути корисним інструментом для розвитку особистості. Воно допомагає людям розуміти свої сильні та слабкі сторони, визначати свої цілі, працювати над власними недоліками. Цей процес допомагає підвищити самосвідомість та саморегуляцію, що може призвести до поліпшення результатів у навчанні, кар'єрному зростанні та загальному життєвому задоволенні.

Самооцінювання включає в себе різні аспекти, які допомагають особистості аналізувати і оцінювати себе:

1. Оцінка власних здібностей і навичок. Людина оцінює свої здібності та вміння в різних сферах життя, таких як навчання, робота, мистецтво тощо.
2. Оцінка досягнень. Особа аналізує свої досягнення та успіхи, враховуючи свої цілі та очікування.
3. Оцінка характеру і особистості. Це оцінка власних рис характеру, цінностей, переконань і ставлення до інших.
4. Оцінка внутрішнього стану і емоцій. Особа аналізує свої емоції, настрої і стан свого психофізичного здоров'я.
5. Встановлення цілей. Оцінка допомагає визначити, які цілі та завдання важливі для особистого розвитку і як досягти цих цілей.
6. Самомотивація. Самооцінювання може стимулювати самомотивацію та бажання покращити результати.
7. Співставлення з іншими. Інколи люди оцінюють себе в порівнянні з іншими, щоб визначити свої позиції і досягнення.
8. Оцінка рішень та вчинків. Оцінка своїх власних рішень і вчинків, визначення їх ефективності і можливих наслідків.
9. Оцінка відносин з іншими людьми. Аналіз стосунків з іншими, включаючи родину, друзів, колег і партнерів.
10. Оцінка процесів і стратегій саморозвитку: Розглядання того, які засоби і методи використовуються для покращення власної особистості та досягнення цілей.

Ці аспекти взаємодіють і допомагають людині краще розуміти себе, свої можливості і слабкі сторони. Важливо розвивати здатність до об'єктивного самооцінювання, щоб використовувати його як інструмент для особистого розвитку і досягнення цілей. Загалом, самооцінювання є важливим аспектом психологічного розвитку та особистісного зростання. Воно допомагає людям краще розуміти себе і працювати над своїм власним вдосконаленням.

Формування навичок самооцінювання починається з молодшої школи і тривають протягом життя. Самооцінювання є основою для формування самоповаги і відтак, і вміння ставити реальні цілі та їх досягати. Самооцінювання

навчальних результатів, сформоване на уроках, буде корисним і надалі в більш широкому сенсі, а саме у стабільності психологічного стану людини впродовж життя.

Дане дослідження сфокусовано на самооцінюванні на уроках, і зокрема на уроках інформатики. Самооцінювання на уроці учнем сприяє його умінню контролювати власні досягнення та спрямовувати свої дії на конкретний результат. Від учителя вимагається формування критеріїв до кожної конкретної задачі та їх оголошення до виконання роботи. Якщо учень знає критерії, то він бачить ціль, формулює собі задачу і йде до її вирішення. А це означає не формальне і суб'єктивне оцінювання вчителя, а чітке врахування критеріїв і відповідність результатів учня їм. Далі вчитель та учень для конкретної ситуації співпрацюють. Учитель допомагає порівняти очікувані результати за критерієм і отримані результати учня. Таким чином учень навчається самооцінюванню. Повторивши такі дії декілька раз, учень в подальшому буде потребувати допомоги учителя лише в окремих ситуаціях. Таким чином сам процес самооцінювання призводить до таких умов:

- вчитель має розробляти чіткі критерії;
- критерії мають бути вимірюваними;
- критерії мають бути зрозумілими учню;
- критерії мають включати очікувані результати навчання з теми;
- учень вибудовує вирішення задачі покроково з урахуванням критеріїв;
- учень самостійно обирає рівень, до якого прямує;
- учень навчається оцінювати не лише кількісно, але й усвідомлює свої зусилля і чи зробив він достатньо для досягнення своєї мети;
- вчитель має спрямовувати учня на формування як здорової самооцінки, так і здорової самокритики.

Для формування та розвитку навичок самооцінювання учня корисними будуть така діяльність:

- 1) Встановлення конкретних цілей. Учень має бути залучений до формулювання цілей. Цілі, які сформульовані в загальному сенсі, не

сприяють розумінню учнем матеріалу. Тому знову приходимо до того, що самооцінювання сприяє більш конкретному визначенню цілей та задач від вчителя. І з цим легше працювати як вчителю, так і учню.

- 2) Самостійна робота. Учні на уроках інформатики потрібно робити певні завдання або проєкти самостійно. Навчання інформатики за принципом «один учень – один комп'ютер» передбачає виключно індивідуальну роботу учня. І це надає можливість йому сформувати власні навички, набути власні вміння. А також під час такої роботи школярі можуть визначити власні успіхи та недоліки.
- 3) Порівняння з власними результатами. По завершенні завдань учні можуть порівнювати свої результати з правильними розв'язками. І у відповідності до критеріїв визначати власний рівень. Наступним кроком є порівняння з власними попередніми досягненнями. Це допомагає їм відстежувати свій власний прогрес.
- 4) Самооцінювання у відповідності до взаємооцінювання. Учні простіше сприймають оцінювання однолітком, оскільки усвідомлюють недосконалість його знань. Але це корисно, оскільки зовнішня оцінка може відобразити те, що учень не помітив у себе. Це стосується і помилок, і сильних сторін в розв'язанні. Під час уроку можна створити можливість для обговорення результатів з однокласниками. Учні можуть ділитися своїми враженнями та підходами до завдань. Це також розширює усвідомлення про варіанти виконання завдання. Для інформатики це досить актуально, оскільки часто існує декілька інструментів/способів виконання однієї і тієї ж дії.
- 5) Формулювання питань та гіпотез. Заохочення учнів ставити питання, висловлювати гіпотези призводить до розвитку мислення та готовності розмірковувати в різних обставинах. Проблемою старої системи було центральна фігура вчителя, який уособлював усі знання з теми і відповіді на питання. Важливо спонукати учня до пошуку. Знання є важливими на уроці, але не менш важливим є процес пошуку цих знань.

Також варто підтримувати учнів висловлювати свої сумніви. Це також пошук шляху рішення задачі і допомагає учням більше зрозуміти інформацію та розвивати критичне мислення. Також корисною така діяльність є з точки зору сприймання іншої думки. У учня є певне переконання. Він його висловлює. Інші учні або вчитель поступово приводить учня до правильної відповіді і учень розуміє основу даного рішення чи твердження. Відповідно і матеріал засвоюється свідомо.

- 6) Самооцінювання як частина процесу оцінки. Учень може поставити свою оцінку собі. І це може бути уся оцінка або складова оцінки за декілька завдань. Таким чином школярі розуміють обґрунтування оцінки. Таке оцінювання є об'єктивним.
- 7) Зворотній зв'язок від вчителя. Вчитель може надавати конструктивний зворотній зв'язок щодо результатів самооцінки учнів, допомагаючи їм покращити свої навички та розуміння самооцінювання.

Отже, самооцінювання це процес. Самооцінка це результат процесу. Навички самооцінювання формуються поступово. В своєму дослідженні С. Куперсміт зауважує, що ставлення людини до себе складається поступово й набуває звичного характеру [30, с. 98], тому важливо самооцінювання робити постійною практикою, що і забезпечується концепцією НУШ.

В контексті дослідження був здійснений аналіз підручників для 10 класів на наявність завдань, що спонукають до самооцінювання. Були обрані підручники саме для 10х класів, оскільки в 11 класі навчання відбувається за вибірковими модулями і підручники для 11 класі розроблені вибірково.

У підручнику Н. Морзе, О. Барна [9] для 10 класів після теоретичного матеріалу є рубрики «Діємо», «Обговорюємо», «Працюємо в парах», «Працюємо самостійно». Усі ці форми роботи спонукають до формування та вдосконалення різних ключових та предметних компетентностей. Вони сприяють розвитку критичного мислення, роботі у групі, соціальним навичкам. Самооцінювання тут не передбачено.

У підручнику Й. Ривкінда [24] також після розгляду теоретичного матеріалу запропоновані різні форми діяльності «Працюємо з комп'ютером», «Дайте відповіді на запитання», «Виконайте завдання». І також в завданнях не міститься такого формулювання чи заготовок за якими би учень міг оцінити себе.

Це свідчить про те, що:

- складно описати завдання для самооцінювання у підручнику;
- складно реалізувати самооцінювання учнем без допомоги вчителя, особливо на перших етапах;
- така діяльність не передбачалася у роках, коли створено підручники;
- самооцінювання є «живим» процесом і підганяти його під певні рамки є некоректним.

За концепцією НУШ у 2023 році навчаються з 1 по 6 клас. Тому знаходимо орієнтовні приклади у підручниках для 5 і 6х класів. Підручник колективу авторів Н. Морзе та О. Барна пропонують зошит для контролю з інформатики. Зошит потрібно придбати. У вільному доступі зошит відсутній. При презентації даного зошита акцентувалося на твердженнях, представлених нижче [1].

Оцінювання складається з вхідного, поточного, підсумкового, які представлені тестами. Тут же міститься таблиця оцінювання

Рис. 2.1. Види оцінювання [1]

Приклад вхідного оцінювання представлено на рис.2.2. Це є таблиця з твердженнями. Учні встановлюють у відповідний стовпчик відмітку про те чи погоджується вони чи ні.

ВХІДНЕ ОЦІНЮВАННЯ
Прочитай твердження та оціни їх правильність. Постав позначку у відповідному стовпчику таблиці.

№	Твердження	Погоджуюсь	Не погоджуюсь
1	Людина отримує відомості про навколишній світ лише під час спілкування	☐	☐
2	Людина отримує відомості про навколишній світ лише за допомогою зору	☐	☐
3	Людина отримує відомості про навколишній світ за допомогою органів чуття	☐	☐
4	Інформація передається за допомогою повідомлень	☐	☐
5	Одні й ті самі повідомлення несуть однакову інформацію кожній людині	☐	☐
6	Одні й ті самі повідомлення можуть нести різну інформацію	☐	☐
7	Інформація — це відомості про світ, що нас оточує, про явища, які відбуваються в ньому	☐	☐
8	Інформація — це відомості, які ми отримуємо під час спілкування та навчання	☐	☐

Рис. 2.2 Вхідне оцінювання [1]

Наступним кроком є рефлексія і встановлення цілей роботи учнів шляхом розподілу цих же тверджень по колонкам «Знав», «Хочу дізнатися», «Дізнався», як представлено на рис.2.3

Приклад. Урок 1.

Вчитель пропонує розподілити номери запропонованих тверджень у три групи та записати їх у запропоновану таблицю:

- людина сприймає оточуючі предмети за допомогою органів чуття;
- одне і те ж повідомлення може нести різну інформацію;
- одну і ту саму інформацію можна подати різними повідомленнями;
- існують різні види повідомлень.

Знав	Хочу дізнатись	Дізнався

Рис. 2.2 Планування подальшої роботи [1]

Приклади поточного оцінювання представлено на рис.2.3. Воно проводиться після опанування теми. І представлено тестами, заповненнями схем тощо.

Вибери декілька правильних відповідей.

5. У підручнику з інформатики зустрічаються такі дані:
 А текстові
 Б числові
 В графічні
 Г відеодані
 Д звукові

6. Дані можуть фіксуватися за допомогою:
 А органів чуття людини
 Б термометра
 В епідометра
 Г секундоміра

7. Для збереження звукових даних можна використати:
 А магнітофон
 Б диктофон
 В калькулятор
 Г навігатор

8. Носієм графічних даних може бути:
 А папір
 Б фотоплівка
 В полотно
 Г дискета
 Д аудіокасети

Повторюємо

За наведеними малюнками та схемою пригадай способи подання повідомлень та заповни схему.

Повідомлення можна подати

Рис. 2.3 Поточне оцінювання [1]

Протягом навчання проводиться рефлексія, яка є і інструментом постійного орієнтування на поставлені задачі та цілі. Представлено на рис. 2.4. та 2.5

Оціни свої знання та вміння

- ✓ Я розумію, що таке інформація.
- ✓ Я знаю, що людина отримує відомості про навколишній світ за допомогою органів чуття.
- ✓ Я знаю, що інформація передається за допомогою повідомлень.
- ✓ Я можу навести приклади, коли одні й ті самі повідомлення несуть різну інформацію.

Рис. 2.4 Рефлексія (самооцінювання) [30]

Перед практичною роботою також проводиться рефлексія і учні можуть оцінити чи мають вони навички, а після роботи чи набули вони нові. Перед

практичною роботою учням пропонується зафарбувати стрілки до тих умінь, які у учня уже є.

Рис. 2.4 Самооцінювання перед практичною роботою [1]

Після виконання практичної роботи учень заповнює таблицю самооцінювання за критеріями, які вказано в таблиці. Для оцінювання в таблиці відведено дві колонки: в одній з них учитель виставляє оцінки, в іншій – учень. Подальший аналіз і порівняння оцінок, пояснення вчителя критеріїв та як саме їх оцінювати допомагає учням розвинути навички самооцінювання.

3. Збережи результат у файлі з іменем *Танграм* у папці *Зображення*.

Завдання	Критерій оцінювання	Бали	Само-оцінка	Оцінка вчителя
Завдання 3. Композиція за зразком	У графічного редактора <i>Microsoft Paint</i> відкрито файл <i>Архив</i> у <i>клітинку</i>	1		
	Проаналізовано інструменти, які слід використати, щоб створити зображення, як на зразку; кількість об'єктів, які потрібно створити за допомогою кожного з інструментів	1		
	Створено зображення за зразком	4		
	Результат збережено у файлі з іменем <i>Композиція</i> в папці <i>Документи\Зображення</i>	1		
	Разом:	7		
Завдання 4. Чаклун	У середовищі графічного редактора <i>Microsoft Paint</i> відкрито файл <i>Чаклун</i>	1		
	Створений малюнок відповідає зразку	1		
	Малюнок розфарбовано за зразком	1		
	Готові ескізи використано та розташовано на правильних місцях	1		
	Створено об'єкти, яких не вистачає у зразку	1		
	Збережено результат з іменем <i>Чаклун</i> у папці <i>Зображення</i>	1		

Рис. 2.5 Таблиця оцінювання [1]

Також учням пропонується заповнити карту досягнень, що подана на рис. 2.6. Тут учень відмічає уміння, які набув, наприклад: використовую інструменти для малювання прямих та кривих ліній, геометричних фігур, заливання; змінюю значення властивостей; створюю графічні об'єкти, добираю накреслення шрифту, розмір шрифту; частину зображення копіюю, переміщую, зафарбовую, вилучаю та інше.

Рис. 2.6 Карта досягнень [1]

Знову зацентруємо увагу на тому, що це матеріали розроблені саме для 5-6 класів. Також вважаємо за доцільне відмітити, що дані матеріали з відповідними посиланнями містяться у інших публікаціях. Тобто учитель має лише такий приклад і інші ще не розроблено. Тим більше адаптованих віковим особливостям учням старших класів подібних розробок не існує на час даного дослідження.

2.2 Авторські завдання для формування навичок самооцінювання учнів з інформатики

З огляду на вищезазначене розробки для формування навичок самооцінювання у учнів старших класів кожен вчитель розробляє власноруч. На зауваження щодо того, що навчання саме за концепцією НУШ ще не впроваджується в старших класах, варто зауважити, що:

- самооцінювання є перевагою сучасного фахівця і допоможе молодій людині адекватно оцінювати власні результати освіти та ставити перед собою конкретні, чіткі і вимірювані цілі, які можна досягнути;
- навчання за будь-якою програмою не виключають можливості застосування інструментів для навчання самооцінювання;
- таке впровадження не є обов'язковим і учитель може скористатися існуючими розробками/розробити власні або працювати за власною методикою.

В межах дослідження були розроблені завдання для формування навичок самооцінювання для учнів 10 класів при вивченні теми «Мова розмічання вебсторінки». Дана тема вивчається в обов'язковому модулі «Мультимедійні та гіпертекстові документи». Відбувається поверхневе ознайомлення з мовою гіпертекстової розмітки, після якої учні навчаються користуватися хмарними сервісами для розробки вебсторінок Google Site.

Теоретична складова вивчення теми присвячена:

- вивченню основних питань мова розмітки;
- опрацювання прикладів розмітки вебсторінки;
- теги мови HTML;
- властивості окремих тегів;
- робота з об'єктами (кнопками, зображеннями, гіперпосиланням);
- ергономіка сторінки;
- поєднання кольорів;
- окремі приклади застосування CSS.

Тому перед вивченням відбувається обговорення і ставляться питання, щоб визначити цілі. Їх можна поставити у форму питань, задач, що треба досягнути. Їх можна подати у списку чи за допомогою гри у хмарці тегів, анаграмі, ребусі. Для 10 класу ми обирали офіційний варіант роботи, а саме постановку задач, з метою щоб учні почувалися відповідальними за власні цілі.

Задачі були поставлені такі:

1. Розібратися що таке мова HTML.
2. Чому HTML не мова програмування?
3. Як розбивається сторінка на частини?
4. Як поєднати кольори?
5. Як працювати з зображеннями?
6. Як працювати з іншими об'єктами?

Після вивчення теоретичного матеріалу з застосуванням демонстраційних прикладів та роботи зі створення сторінок за зразком, учням надаються завдання для самооцінювання.

1. Знайдіть помилки та перепишіть код правильно

```
<html>
<font color=red>
<head>
    <title> Зелена сторінка </title>
</head>
<body bgcolor=green>
<font color=green>
Зелені фрукти
Зелені ягоди
Зелені речі
Зелені квіти
</body>
</end>
```

2. Тестування

Атрибут в html задає

- а) властивість об'єкта (наприклад його колір або розмір)
- б) виключно розміщення об'єктів на сторінці
- в) виключно розмір об'єкта

Такий рядок `<body bgcolor=blue>` означає

- а) колір тексту буде синій
- б) колір фону буде синій
- в) колір заголовку буде синій

Такий рядок `<font color=blue size=1>` означає

- а) колір тексту буде синій, розмір шрифту буде 1 піксель
- б) колір тексту буде зелений, розмір шрифту буде найбільший
- в) колір тексту буде синій, розмір тексту буде найбільший
- г) колір тексту буде синій, розмір тексту буде найменший

Встановіть відповідність між тегами та діями, які виконують:

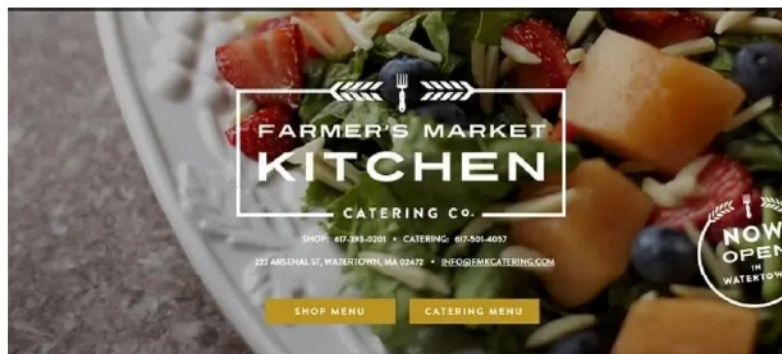
H1	позначає абзац
p	визначає властивості шрифту
font	визначає напис заголовку
title	визначає вставку зображення
	визначає назву (сторінки чи іншого об'єкта)

Рядок `<img src= "apple.jpg" width=50 align=left>` означає

- а) вставка зображення з текстом розміром 50 пунктів та розташуванням зліва
- б) вставка зображення з назвою left з папки apple.jpg
- в) вставка зображення з назвою apple.jpg шириною 50 та розташування зліва
- г) вставка зображення з папки apple.jpg назвою left шириною 50 та розташування зліва

3. Створіть вебсторінку за зразком. В сторінці мають бути фонове зображення, напис по центру сторінки, дві кнопки, які працюють.

Приклад сторінки запозичено з ресурсу: <https://impulse-design.com.ua/ua/17-primerov-luchshikh-sajtov-restoranol-i-kafe.html>

Критерії оцінювання:

- 1) Створена вебсторінка
- 2) Є заголовок вебсторінки
- 3) Фонове зображення реальне, займає усю область, не фрагментується, не заважає читати текст
- 4) Центральний напис розташований по центру, шрифт та розмір гарно сприймається, використано стилізоване оформлення
- 5) Наявні дві кнопки; оформлення однакове; кнопки працюють; після переходу можна повернутися на головну сторінку; враховано поєднання фонових кольорів та кольорів тексту на кнопках, текст кнопок та розмір тексту сприймаються гарно.

За усі види робіт можна отримати дві оцінки по 12 балів. Учень обирає скільки він хоче заробити і за які види діяльності. Обмеження не створюються. Учень може отримати обидві оцінки.

Часу на виконання усіх трьох типів завдань надається достатньо. Учні можуть використовувати заготовки інших робіт, які до цього вони створювали в процесі засвоєння теми.

Проаналізуємо такий підхід для оцінювання:

1. Учні ознайомлені з конкретними критеріями. Вчитель не ховає критерії. Учень розуміє поставлену задачу. В майбутньому фахівець буде знати, що потрібні конкретні результати для оцінки його роботи. І буде вимагати чітко поставленої задачі, або зможе окреслити свою роботу по конкретним позиціям, якщо робота творча і він сам розробляє, наприклад на замовлення.

2. Учень бачить прозорість оцінювання. Оцінювання стає об'єктивним.

3. Учителю зручніше працювати. Розробляючи завдання, учитель має розробити і критерії. Це означає, що в завдання має закластися творча складова, щоб учень міг отримати максимальну оцінку.

4. Оцінка 12 балів стає досяжною. Помилковою є думка, на наш погляд, про те, що кожен зможе отримати 12 балів за семестр або рік. Досвід дає підстави стверджувати, що далеко не усі учні по усім дисциплінам та з усіх тем будуть працювати однаково. Але у випадку реальної такої ситуації, вважаємо, що за дисциплінованість, зусилля, підготовку теоретичну та практичну, учень, який виконає усі критерії, усіх завдань має право отримати максимальну оцінку.

Далі учням пропонується самооцінювання за критеріями, представленими у таблицях 2.1, 2.2.

Таблиця 2.1 Помилки в коді вебсторінки

Помилка	Помилка знайдена (1 бал або 0)	Можу пояснити, виправити (1 або 0)
		
<body bgcolor=green> 		
</end>		
абзаци		

З тестування учню надаються правильні відповіді. Він має можливість порівняти зі своїми відповідями. Знайти свої помилки та скорегувати свої знання. За знайдені помилки та виправлення їх учень може отримати до 8 балів (по 1 балу за кожну помилку та виправлення), за тестування учень отримує до 4 балів

(по 0,5 бали за відповідь з одним правильним варіантом і 2 бали за відповідність), за створену вебсторінку учень отримує до 8ми балів.

Таблиця 2.2 Створення вебсторінки

Критерій	Кількість балів	Оцінка учня	Оцінка вчителя
Створена вебсторінка	0,5		
Є заголовок вебсторінки	0,5		
Фонове зображення реальне	0,5		
Фонове зображення займає усю область	0,5		
Фонове зображення не фрагментується	0,5		
Фонове зображення не заважає читати текст	0,5		
Центральний напис розташовано по центру	0,5		
Шрифт та розмір центрального напису гарно сприймається	0,5		
Використано стильове оформлення в центральному написі	0,5		
Наявні дві кнопки	0,5		
Оформлення кнопок однакове	0,5		
Кнопки працюють	0,5		
Після переходу можна повернутися на головну сторінку	0,5		
Враховано поєднання фонових кольору та кольору тексту на кнопках	0,5		
Текст кнопок та розмір тексту сприймаються гарно	1		
Всього:	8 балів		

Порядок виставлення оцінки учнем чи вчителем вважаємо не суттєвим. Якщо учитель виставить оцінки за критерієм, то учень може порівняти власне судження з оцінюванням вчителя. В іншому випадку, якщо оцінку не збігаються, то учень з вчителем мають опрацювати різні результати в співпраці.

2.3 Результати впровадження авторських завдань в освітній процес

Реально впровадити розробки та оцінити результати не маємо можливості в умовах війни та дистанційної форми навчання. В даному пункті представлено елементи впровадження, що було здійснено під час педагогічної практики дистанційно.

Для визначення наявного рівня умінь самооцінювання було проведено опитування учителів у ході живого спілкування. Розглядалися питання:

1. Чи уміють оцінювати учні власні результати?
2. При диференційованому навчанні чи надається можливість учням обирати завдання?
3. Чи можна сказати, що учні реально оцінюють свій рівень знань?
4. Чи були випадки, коли учень забажав виконати завдання вище звичайного йому рівня, і не впорався?
5. Чи намагався учень іншого разу знов обрати рівень вищий за звичний для нього?
6. Як часто учні обирають більш найпростіший рівень?
7. Як часто учні обирають найскладніший рівень?
8. Як, на вашу думку, оцінити під час дистанційного навчання реальний рівень навчальних досягнень учнів?
9. Чи ознайомлені учні з критеріями оцінювання?
10. Чи застосовуєте ви власні критерії?
11. Чи намагалися учні самостійно відповідно критеріям оцінити себе без допомоги вчителя?
12. Чи реально, на вашу думку, сформувати навички самооцінювання учнів старших класів, якщо такої роботи не проводилося в середній ланці?

Узагальнюючи відповіді можна зауважити:

- більшість учителів інформатики адаптувалися до дистанційного навчання та впроваджують різноманітні форми та методи навчання та оцінювання;

- загальні критерії оцінювання знаходяться у вільному доступі на сайт школи та у кабінеті інформатики;
- учителі перед виконанням роботи надають інструкції щодо виконання, для практичної роботи демонструється зразок, а оцінювання відбувається за критеріями, що розроблені вчителем;
- вимірювані критерії оцінювання вчителями переважно не оголошуються, найчастіший критерій – виконати/відформатувати за зразком;
- з досвіду вчителів, учні в цілому мають навички самооцінювання, проте досить часто вони застосовують їх до характеристики себе, а не діяльності;
- щодо реальних та об'єктивного оцінювання власних досягнень, то переважна більшість учителів впевнені, що таких навичок учні не мають;
- усі вчителі зазначали, що використовують диференціювання при різних формах роботи, проте учні ознайомлені з загальними або неявними критеріями оцінювання, учитель часто по внутрішньому відчуттю ставить кількісну оцінку;
- учні старших класів, які намагаються покращувати свій рівень, виконати складніше завдання, спокійно сприймають отримання нижчої оцінки, ніж вони очікували, якщо вона відповідає дійсності і в подальшому також виявляють бажання обрати складніше завдання;
- учителі вважають, що навички самооцінювання можна сформувати у будь-якому віці, для чого потрібна систематична робота.

За завданнями, що представлені у п. 2.2 учні виконували завдання та оцінювали свої здобутки. Учитель/практикант наголошували постійно на тому, що оцінювання відбувається результатів навчання, а не особистості учня. Було проведено анкетування до впровадження та після і здійснено порівняння. Анкетування було спрямовано на рефлексію учнями своїх досягнень. Результати представлені в таблицях 2.1, 2.2, 2.3. В опитуванні взяли участь 36 учнів.

Питання були відкритими. Варіанти відповідей не пропонувалися. При опрацюванні визначалися найбільш схожі на типові і відповідь формулювалася найближча по змісту.

Таблиця 2.1 Рівень самооцінювання учнів. Вхідне анкетування

Запитання	Розподіл відповідей у відсотках
Ви задоволені своїм рівнем навчальних досягнень?	Так – 11% Ні – 50% Я не умію визначати власний рівень – 25% Я цим не переймаюся – 14%
Як вас оцінили на останній контрольній роботі?	Справедливо – 14% Несправедливо – 75% Мене усе влаштовує – 11%
Чи вважаєте, що вам занизили оцінку?	Так, я заслуговував/заслужувала на вищу оцінку – 44% Я заслуговував / заслуговувала нижчу оцінку – 0% Оцінка відповідала моїм результатам навчання – 42% Я не переймаюся цим – 14%
Чи порівнювали ви свої результатами з критеріями?	Я не знаю, що таке критерії – 33% Учитель не розповідає нам про критерії – 14% Так, я порівнюю результати з критеріями – 14% Я не переймаюся цими питаннями – 39%
Розробіть критерії до завдання: Набрати текст та відформатувати за зразком (зразок надається). Скільки критеріїв у вас вийшло?	Я не знаю як розробляти критерії – 50% 2 критерія – 14% 3 критерія – 14% 4 критерії – 14% 5 критеріїв – 8% 6 понад 5 критеріїв – 0%

У вас є критерії на практичній роботі, на що в першу чергу будете звертати увагу та зосереджуватися	Виконаю роботу в цілому, а потім буду виправляти по критеріям – 50% Буду виконувати строго по критеріям – 25% Буду робити що розумію, на критерії не зважатиму – 25%
Чи хотіли би ви працювати по чітких критеріях	Так – 50% Мене це не цікавить – 14% Учень має виконувати роботу, а учитель оцінювати – 36%

Після вивчення теми, в процесі якої використовувалися різні форми роботи та пояснювалося сутність самооцінювання, відповіді учнів змінилися. Результати опитування на ті ж питання, але після навчання, о тривало близько місяця представлено у таблиці 2.2

Таблиця 2.2 Рівень самооцінювання учнів. Вихідне анкетування

Запитання	Розподіл відповідей у відсотках
Ви задоволені своїм рівнем навчальних досягнень?	Так – 44% Ні – 56% Я не умію визначати власний рівень – 0% Я цим не переймаюся – 0%
Як вас оцінили на останній контрольній роботі?	Справедливо – 89 % Несправедливо – 11% Мене усе влаштовує – 0%
Чи вважаєте, що вам занизили оцінку?	Так, я заслуговував/заслужувала на вищу оцінку – 11% Я заслуговував / заслуговувала нижчу оцінку – 0% Оцінка відповідала моїм результатам навчання – 89% Я не переймаюся цим – 0%
Чи порівнювали ви свої результатами з критеріями?	Я не знаю, що таке критерії – 0%

	Учитель не розповідає нам про критерії – 0% Так, я порівнюю результати з критеріями – 100% Я не переймаюся цими питаннями – 0%
Розробіть критерії до завдання: Набрати текст та відформатувати за зразком (зразок надається). Скільки критеріїв у вас вийшло?	Я не знаю як розробляти критерії – 0% 2 критерія – 0% 3 критерія – 0% 4 критерії – 0% 5 критеріїв – 14% понад 5 критеріїв – 86%
У вас є критерії на практичній роботі, на що в першу чергу будете звертати увагу та зосереджуватися	Виконаю роботу в цілому, а потім буду виправляти по критеріям – 14% Буду виконувати строго по критеріям – 86% Буду робити що розумію, на критерії не зважатиму – 0%
Чи хотіли би ви працювати по чітких критеріях	Так – 100 % Мене це не цікавить – 0 % Учень має виконувати роботу, а учитель оцінювати – 0 %

В другій таблиці відображена зміна думки щодо критеріїв оцінювання, справедливості оцінювання та усвідомлення власного рівня навчальних здобутків. Оскільки учитель і практикант наголошували на кожному уроці при кожній роботі на критеріях, пропонували розробити критерії самостійно, після виконання роботи індивідуально спілкувалися з кожним учнем/ученицею і детально розбирали відповідність результатів його/її роботи критеріям, які були оголошені заздалегідь, то у 2ій таблиці продемонстровано, що байдужість учнів до самооцінювання зменшилася, відбулося усвідомлення як саме виставляється оцінка і готовність самостійно розбирати критерії також зросла.

Також загальні результати навчальних досягнень збільшилися. Розуміємо, що не можна стверджувати, що виключно роботи за критеріями були причиною, але впевнені, що частка покращення саме завдяки навичкам самооцінювання була присутня.

Таблиця 2.3. Порівняння навчальних досягнень учнів до та після введення роботи з самооцінювання

Рівень досягнень	Відповідність рівню до впровадження авторських завдань		Відповідність рівню після впровадження авторських завдань	
	кількість	у відсотках	кількість	у відсотках
Початковий	4	11	0	0
Середній	16	44	16	44
Достатній	10	28	10	28
Високий	6	17	10	28
Всього:	36	100	36	100

З таблиці видно, що учні з початковим рівнем навчальних досягнень після роз'яснення критеріїв, як оцінювати власні результати перейшли на рівень вище, і також відбувся перерозподіл кількості учнів, знання яких відповідали тим чи іншим критеріям.

Таким чином маємо підстави стверджувати наступне:

- при систематичній роботі учні набувають навичок самооцінювання;
- при демонструванні учителем чітких критеріїв роботи та оголошенні їх до початку виконання, учні зосереджуються на конкретних уміннях та навичках, які мають набути;
- учень стає більш зацікавленим при зрозумілій постановці задач на уроці;
- самооцінювання впливає на усі сфери життя учнів.

Висновки до розділу II

Самооцінювання - це психологічний процес, який включає в себе оцінку власних здібностей, досягнень, характеру та інших аспектів власної особистості.

Самооцінювання включає в себе такі аспекти: оцінка власних здібностей і навичок, оцінка досягнень, оцінка власного характеру і особистості, оцінка внутрішнього стану і емоцій, встановлення цілей, самотивація, співставлення з іншими, оцінка рішень та вчинків, оцінка відносин з іншими людьми, оцінка процесів і стратегій саморозвитку.

Процес впровадження самооцінювання на уроках потребує дотримання таких положень:

- вчитель має розробляти чіткі критерії;
- критерії мають бути вимірюваними;
- критерії мають бути зрозумілими учню;
- критерії мають включати очікувані результати навчання з теми;
- учень вибудовує вирішення задачі покроково з урахуванням критеріїв;
- учень самостійно обирає рівень, до якого прямує;
- учень навчається оцінювати не лише кількісно, але й усвідомлює свої зусилля і чи зробив він достатньо для досягнення своєї мети;
- вчитель має спрямовувати учня на формування як здорової самооцінки, так і здорової самокритики.

Для формування та розвитку навичок самооцінювання учня корисними будуть така діяльність: встановлення конкретних цілей, самостійна робота, порівняння з власними результатами, самооцінювання у відповідності до взаємооцінювання, формулювання питань та гіпотез, самооцінювання як частина процесу оцінки, зворотній зв'язок від вчителя.

В межах дослідження були розроблені завдання для формування навичок самооцінювання для учнів 10 класів при вивченні теми «Мова розмічання вебсторінки». Завдання для подальшого самооцінювання були запропоновані такі: тестування, знайти помилку в коді, створити вебсторінку.

Було здійснено часткове впровадження розроблених завдань (запропонованих у роботі та розроблених з інших тем). Аналіз теоретичної складової дослідження та результати впровадження дали підстави стверджувати, що:

- при систематичній роботі учні набувають навичок самооцінювання;
- при демонструванні учителем чітких критеріїв роботи та оголошенні їх до початку виконання, учні зосереджуються на конкретних уміннях та навичках, які мають набути;
- учень стає більш зацікавленим при зрозумілій постановці задач на уроці;
- результати набуття навичок самооцінювання впливає на усі сфери життя учнів.

ВИСНОВКИ

В роботі було проаналізовано *стан розробленості проблеми* оцінювання та формування навичок самооцінювання у учнів старших класів, зокрема і на уроках інформатики.

Оцінюванням є процес встановлення відповідності рівня навчальних досягнень здобувача певним критеріям і відповідно до переліку очікуваних результатів навчання, що зазначені у чинних освітніх програмах.

Реформування системи освіти відповідно концепції НУШ передбачає і зміну підходу до оцінювання: головним результатом навчання є компетентність; заклад має право ввести власну шкалу оцінювання; заклади освіти мають право визначати форми, зміст, способи оцінювання; формувальне оцінювання може виражатися у рівнях або балах, а також у формі самооцінювання та взаємооцінювання; поточне оцінювання здійснюється протягом усього процесу навчання; семестровий контроль відображає рівень засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем чи розділів; оцінювання в цілому має базуватися на принципах позитивного підходу, чітко визначених критеріїв, багатовимірності, враховувати індивідуальний стиль навчання, валідність інструментів, балансу задіяння суб'єктів освітнього процесу

Було проаналізовано різні системи оцінювання інших країн. При досить великій різноманітності підходів до оцінювання, спільним є факт залучення учнів до самооцінювання.

Самооцінювання - це психологічний процес, який включає в себе оцінку власних здібностей, досягнень, характеру та інших аспектів власної особистості.

Процес впровадження самооцінювання на уроках потребує дотримання таких положень:

- вчитель має розробляти чіткі критерії;
- критерії мають бути вимірюваними;
- критерії мають бути зрозумілими учню;
- критерії мають включати очікувані результати навчання з теми;

- учень вибудовує вирішення задачі покроково з урахуванням критеріїв;
- учень самостійно обирає рівень, до якого прямує;
- учень навчається оцінювати не лише кількісно, але й усвідомлює свої зусилля і чи зробив він достатньо для досягнення своєї мети;
- вчитель має спрямовувати учня на формування як здорової самооцінки, так і здорової самокритики.

Були розроблені та частково впроваджені авторські завдання. Їх виконання та оцінювання передбачало співпрацю вчителя і учня, прозорість критеріїв, чітко поставлені завдання, досяжні результати.

Аналіз теоретичної складової дослідження та результати впровадження дали підстави стверджувати, що:

- при систематичній роботі учні набувають навичок самооцінювання;
- при демонструванні учителем чітких критеріїв роботи та оголошенні їх до початку виконання, учні зосереджуються на конкретних вміннях та навичках, які мають набути;
- учень стає більш зацікавленим при зрозумілій постановці задач на уроці;
- результати набуття навичок самооцінювання впливає на усі сфери життя учнів.

Результати впровадження продемонстрували підвищення зацікавленості, покращення результатів навчання, емоційне задоволення учнів від виконання робіт та бажання працювати на занятті.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що усі цілі та задачі, що були поставлені, досягнуто.

Наступними розвідками даного напрямку може бути розробка та впровадження завдань з метою розвитку навичок самооцінювання у учнів старших класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна О., Морзе Н. Навчально-методичний комплект «Інформатика-5». *Презентація комплекту. Доповідь.* URL: <https://www.slideshare.net/OlgaBarna/5-27179133>
2. Бахлукова А. Загальні засади перерахування шкільних оцінок. Шкали оцінювання різних країн. URL: https://enic.in.ua/attachments/4all/seminar/04_08/present_04_08_AB.pdf
3. Гавриленко Ю. Системи оцінювання шкільної освіти різних країн. URL: https://enic.in.ua/attachments/4all/seminar/04_08/present_04_08_YuH.pdf
4. Дегтярьова Н. В. Співвідношення змісту понять «моніторинг» і «діагностика» навчання та їх застосування в освітньому процесі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.* Умань: ПП Жовтий, 2011. Ч.3. С.77-83.
5. Кондур О., Фучинська Н. Педагогічна діагностика як чинник забезпечення якості освітнього процесу. URL: <http://lib.pu.if.ua:8080/bitstream/123456789/10089/1/3573-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-7242-1-10-20200407.pdf>
6. Кривонос О. Педагогічна діагностика: історичні витoki, генезис, сучасні підходи в контексті концепції «нова українська школа». *Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 492 с. DOI 10.24139/978-966-698-308-7/131-168.
7. Малицька І.Д. Формування та розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності - пріоритет освітньої реформи у Великій Британії. *Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті : посібник / Биков В. Ю., Овчарук О. В., та інші. К. : Педагогічна думка, 2017. С. 26-33*

8. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/861/86195/OCINYuVANNYa_OST818.pdf
9. Морзе Н., Барна О. Інформатика (рівень стандарт). Підручник для 10(11) класів ЗЗСО. К.: УОВЦ. 2018. 240С.
10. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45-57.
11. М'ясоїд Й. А. Загальна психологія: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2000. С. 479.
12. Наказ про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/628767d0e61a5998172405.pdf>
13. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
14. Нова українська школа. Електронна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0
15. Нова українська школа. Порадник для вчителя. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/rozd_7_Osoblivosti.pdf
16. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 448 с
17. Опачко М. Підготовка студентів-майбутніх вчителів фізики до діагностики навчальних досягнень учнів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 146. 2017. С. 158-161.

18. Оцінювання. *Міністерство освіти та науки України*. Накази, свідоцтва, методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/ocinyuvannya>
19. Оцінювання по новому. НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovyh-klasah-mozhna-vykorystaty-v-ukrayini/>
20. Поліщук О. Методика діагностики навчальних досягнень учнів з курсу «Біологія». URL: <https://vseosvita.ua/library/metodika-diaagnostiki-navcalnih-dosagnen-ucniv-z-kursu-biologia-12889.html>
21. Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів. *Міністерство освіти та науки України*. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/regulatorna_dijalnist/2020/09/14/Systema%20otsinyuvannya/Proyekt%20nakazu%20MON%20Systema%20otsinyuvannya.pdf
22. Про різницю навчання в школах Норвегії та України. URL: <https://nus.org.ua/articles/i-te-i-te-frukt-ale-to-yabluko-a-to-grusha-pro-riznytsyu-navchannya-v-shkolah-norvegiyi-ta-ukrayiny/>
23. Ривкінд Й. Інформатика. Підручник для учнів 8го класу. Генеза. 2023 р. 239с.
24. Ривкінд Й. Інформатика (рівень стандарт). Підручник для 10(11) класів ЗЗСО. К.: Генеза. 2018. 144с.
25. Садова Т. А., Георгян Н. М. С 143 Діагностика навчально-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти: Навчально-методичний посібник. Слов'янськ, 2019. 87 с.
26. Системи оцінювання знань. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8%D0%BD%D1%8C

27. Цифрова грамотність населення. Звіт за результатами загальнонаціонального опитування. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2625-doslidzenna_2021_ukr.pdf
28. Шкільна освіта у Норвегії. URL: <https://buki.com.ua/news/shkilna-osvita-u-norvehiyi/>
29. Як у різних країнах ставлять оцінки. *Освіторія* URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-u-riznyh-krayinah-stavlyat-otsinky/>
30. Coopersmith S. The antecedents of self-esteem. San Francisco, 1967. 216 p.
31. Drushlyak M., Sabadosh Yu., Mulesa P., Diemientiev E., Yurchenko A. and Semenikhina O. QR code as a modern educational tool for implementing the BYOD approach. 2023 45th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2023 – Proceedings, 2023. Pp. 584-589.
32. Drushlyak M., Semenikhina O., Proshkin V., Puchno S., Yurchenko A. Mnemonic Techniques and Formation of Teachers' Ability to Use Them. In Proceedings of the 2nd Myroslav I. Zhaldak Symposium on Advances in Educational Technology (AET-2021), SciTePress, 2023. pp. 529-541.
33. Mulesa P., Yurchenko A., Semenikhina O. Diagnostic apparatus of researching the results of preparing teachers to use virtual visibility tools in professional activities. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2023. Вип. 2(53). С. 94-99.
34. Ostroha M., Drushlyak M., Shyshenko I., Naboka O., Proshkin V., Semenikhina O. On the use of social networks in teachers' career guidance activities. E-learning in the Time of COVID-19. Vol. 13, 2021. Pp. 266-277.
35. Rudenko Y., Naboka O., Petrenko S., Ostroha M., Pronikova M., Semenikhina O. Using Web Quests in Professional Training Student-Managers. 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2022 - Proceedings (May 23–27, 2022), Opatija, Croatia, 2022. Pp. 770-775.

36. Semenikhina O. V., Drushlyak M. G., Shishenko, I. V. STEM project as a means of learning modeling for pre-service mathematics and computer science teachers. *Information Technologies and Learning Tools*, 2022. Vol. 90, Is. 4. Pp. 46–56.
37. Semenikhina O. Visualization of Study Material as the Current Trend of Education in Ukraine / *European Reforms Bulletin*. No 1. 2017. P. 40-45.
38. Semenikhina O., Drushlyak M., Dehtiarova N., Bondarenko Yu., Kondratiuk S. Cloud-based Service GeoGebra and Its Use in the Educational Process: the BYOD-approach. *TEM Journal*. Vol. 8, Iss. 1, Pp. 65-72.
39. Semenikhina O., Yurchenko K., Shamoniiia V., Khvorostina Y., Yurchenko A. STEM-Education and Features of its Implementation in Ukraine and the World. Paper presented at the 2022 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2022 – Proceedings, 2022. Pp. 690-695.
40. Semenikhina O.V., Drushlyak M.G., Bondarenko Yu.A., Kondratiuk S.M., Ionova I.M. Open Educational Resources as a Trend of Modern Education. 42nd International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics, MIPRO 2019 - Proceedings (May 20-24, 2019), Opatija, Croatia, 2019. Pp. 779-782.
41. Yurchenko A., Drushlyak M., Sapozhnykov S., Teplytska S., Koroliova L., Semenikhina O. Using online IT-industry courses in the computer sciences specialists' training. *International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 21 No. 11. 2021. pp. 97-104.
42. Yurchenko A., Mulesa P., Semenikhina O. Individual educational trajectory building as a successful teacher skill in the digital age. *Pedagogy and Education Management Review*, 2023. No 2. Pp. 64–72.
43. Yurchenko A., Rozumenko A., Rozumenko A., Momot R., Semenikhina O. Cloud technologies in education: the bibliographic review. *Informatyka, Automatyka, Pomiar W Gospodarce I Ochronie Środowiska*, 2023. Vol. 13, No 4. Pp. 79–84.

44. Yurchenko A., Shamonina V., Udovychenko O., Momot R., Semenikhina O. Improvement of teacher qualification in the field of computer animation: Training or master class? Paper presented at the 2021 44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2021 - Proceedings, 2021. Pp. 631-635.

45. Yurchenko A., Yurchenko K., Proshkin V., Semenikhina O. World Practices of STEM Education Implementation: Current Problems and Results. International Journal of Research in E-Learning, 2022. Vol. 8, No 2. Pp. 1-20.

46. Безуглий Д. С., Юрченко А. О., Удовиченко О. М. Огляд засобів комп'ютерної візуалізації для підтримки навчального матеріалу. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VI (63), Issue: 153, 2018. Pp. 11-14.

47. Велитченко В., Дегтярьова Н., Шамоня В. Використання хмарного сервісу OneNote в освітньому процесі. Освіта. Інноватика. Практика, 2022. Том 10, № 3. С. 16-22.

48. Вода А., Юрченко А., Острога М. Діяльність вчителя інформатики в закладі загальної середньої освіти у парадигмі нормативних вимог до її реалізації. Фізико-математична освіта, 2022. Том 37, №5. С. 25–30.

49. Дегтярьова Н., Гонтар О., Вернидуб Г. Ставлення до масових відкритих онлайн-курсів як форми неформальної освіти. Фізико-математична освіта, 2021. Том 32. № 6. С. 18-22.

50. Дегтярьова Н., Петренко С., Удовиченко О. Робота з графічними віджетами при вивченні мови програмування Python в закладах загальної середньої освіти. Освіта. Інноватика. Практика, 2023. Том 11, №4. С. 26-34.

51. Дегтярьова Н., Руденко Ю., Шовкопляс О., Петренко Л. Професійне визнання та розвиток: досвід конкурсу «Учитель року 2022», секція «Інформатика». Освіта. Інноватика. Практика, 2023. Том 11, № 9. С. 27-34.

52. Дегтярьова Н.В., Петренко С.І., Удовиченко О.М., Макарова В.В., Вернидуб Г.О. Навчання програмуванню мовою Python учнів старших класів при роботі з графічними об'єктами. Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка»,

Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка», 2023. № 3(17) 2023. С. 316-326.

53. Друшляк М. Г., Юрченко А. О., Розуменко А. М., Розуменко А. О., Семеніхіна О. В. Ефективні форми навчання для підвищення кваліфікації вчителів. Електронне наукове фахове видання “Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету”, 2021. №10. С. 77-88.

54. Лукашова Т.Д., Удовиченко О.М., Шищенко І.В. Навчальні відео як ефективний освітній інструмент професійної підготовки майбутніх бакалаврів середньої освіти. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2022. № 53, том 2. С. 85-88.

55. Люлькова Ю.С., Семеніхіна О.В. Готовність майбутніх магістрів освіти до опрацювання результатів експериментальних досліджень як педагогічна проблема. Фізико-математична освіта, 2017. Вип. 2(12). С. 101-105.

56. Мулеса П., Семеніхіна О. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів математики та інформатики до використання засобів віртуальної наочності у професійній діяльності. Фізико-математична освіта, 2023. Том 38. № 2. С. 37-42.

57. Охріменко О., Семеніхіна О. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до використання цифрових технологій в умовах інклюзивного освітнього простору. Освіта. Інноватика. Практика, 2021. Том 9, № 2. С.48-55.

58. Притика О., Юрченко А. Формування навичок організації циклічних обчислень на уроках інформатики старшої школи. Освіта. Інноватика. Практика, 2022. Том 10, № 2. С. 30-37.

59. Руденко Ю., Дегтярьова Н., Петренко С., Горохова В. Розвиток медіаграмотності молодого покоління: практичний аспект проблеми. Фізико-математична освіта, 2022. Том 37. № 5. С. 56-63.

60. Семеніхіна О. Впровадження моделі формування професійної готовності використовувати засоби комп'ютерної візуалізації математичних знань. Наукові записки. Випуск 156. Серія : Педагогічні науки. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 56-61.

61. Семеніхіна О., Безуглий Д. Необхідність формування у вчителів умінь візуалізувати предметні знання як провідна стратегія розвитку освіти в Україні. Гірська школа Українських Карпат, 2017. № 16. С.45-49.

62. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. Фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65-70

63. Семеніхіна О., Юрченко А. Уміння візуалізувати навчальний матеріал засобами мультимедіа як фахова компетентність учителя. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла». Випуск 33. 2014. С. 176-179.

64. Семеніхіна О.В., Друшляк М.Г., Безуглий Д. С. Інтерактивні аплету як засоби комп'ютерної візуалізації математичних знань та особливості їх розробки у GeoGebra. Комп'ютер в школі і сім'ї, 2016. № 1. С. 27-30.

65. Семеніхіна О.В., Юрченко А.О., Сбруєва А.А., Кузьмінський А.І., Кучай О.В., Біда О.А. Відкриті цифрові освітні ресурси у галузі ІТ: кількісний аналіз. Інформаційні технології і засоби навчання, 2020. Том 75. №1. С. 331-348.

66. Токаренко Я., Юрченко А., Семеніхіна О. Реалізація міжпредметних зв'язків інформатики і географії засобами ГІС у 10-11 класахЗЗСО. Освіта. Інноватика. Практика, 2022. Том 10, № 1. С.34-41.

67. Юрченко А, Мулеса П., Лобода В., Острога М. Соціальні сервіси як майданчик для супроводу освітнього процесу і навчання інформатики. Фізико-математична освіта, 2022. Том 34. № 2. С. 63-70.

68. Юрченко А. О., Юрченко К.В. Реалізація компетентнісного підходу в умовах використання ІКТ. Збірник наукових праць «Актуальні питання природничо-математичної освіти», 2017. №1. С. 184–189.

69. Юрченко А., Удовиченко О., Шершень О. Особливості вивчення 3D-графіки в умовах неформальної освіти. Освіта. Інноватика. Практика, 2022. Том 10, № 5. С. 48-57.

70. Юрченко А., Хворостіна Ю. Особливості навчання комп'ютерному моделюванню на уроках інформатики. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2022. Випуск 1(50). С. 333-336.

71. Юрченко А., Хворостіна Ю., Шамоня В., Семеніхіна О. Цифрові технології у викладанні фізики: аналіз існуючих практик. Фізико-математична освіта, 2023. Том 38. № 5. С. 53-59.

72. Юрченко А.О. Організації та проведення гурткової роботи з інформатики в основній школі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»: зб.наук. пр. / Ред.кол. : Козубовська І.В. (гол.ред.) та ін. Ужгород: Видво УЖНУ «Говерла», 2019. Випуск 1 (44). С. 214-218.

73. Юрченко А.О., Семеніхіна О.В., Хворостіна Ю.В., Удовиченко О.М. Навчання програмувати в старшій школі крізь призму чинних навчальних програм. Фізико-математична освіта. 2019. Випуск 2(20). Ч.2. С. 47-54.

ДОДАТОК А

(назва закладу загальної середньої освіти)

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

учня / учениці _____ класу

(прізвище та ім'я учня / учениці)

_____ навчальний рік

Характеристика навчальної діяльності*	Стан сформованості (сформовано/формується)
виявляє інтерес до навчання	
виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обґрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
розв'язує проблеми	
співпрацює з іншими	

Характеристика результатів навчальної діяльності

Навчальний предмет / інтегрований курс	Результати навчання	Рівень досягнення результатів навчання		
		I семестр	II семестр	Рік
Українська мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			

	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Українська література	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Зарубіжна література	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			

	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований мовнолітературний курс	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Іноземна мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Друга іноземна мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Математика	Опрацьовує проблемні ситуації та створює математичні моделі			
	Розв'язує математичні задачі			
	Критично оцінює результати розв'язання проблемних ситуацій			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Пізнаємо природу /	Проводить дослідження природи			

Довкілля / Природничі науки***	Опрацьовує та використовує інформацію			
	Усвідомлює закономірності природи			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Технології	Проектує та виготовляє вироби			
	Застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва			

	Виявляє самозарадність у побуті / освітньому процесі			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інформатика	Працює з інформацією, даними, моделями			
	Створює інформаційні продукти			
	Працює в цифровому середовищі			
	Безпечно та відповідально використовує інформаційні технології			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Здоров'я, безпека та добробут (інтегрований курс)	Піклується про здоров'я			
	Приймає рішення для безпеки			
	Виявляє підприємливість і поводить етично			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Етика / Курси морального спрямування *** 	Поводиться етично			
	Мислить критично			
	Позитивно ставиться до себе та оточуючих			
	Загальна оцінка результатів навчання**			

Вступ до історії України та громадянської освіти / ***	Орієнтується в історичному часі й просторі			
	Працює з інформацією історичного змісту			
	Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований курс «Мистецтво»/ курси за вибором художнього спрямування	Пізнає різні види мистецтва			
	Працює з текстом			
	Бере участь у творчій діяльності			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Фізична культура	Розвиває особистісні якості у процесі фізичного виховання			
	Володіє технікою фізичних вправ			
	Здійснює фізкультурнооздоровчу діяльність			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
[назва міжгалузевого інтегрованого курсу або курсу за вибором]				

* За результатами спостереження за навчальною діяльністю учнів / учениць наприкінці кожного семестру класний керівник робить позначку у разі стабільного вияву певної характеристики в навчальній діяльності учня / учениці.

** У разі виставлення загальної підсумкової оцінки, після визначення рівня досягнень за кожною групою результатів, використовувати окремий рядок для виставлення загальної оцінки. *** Видалити зайве перед друком або підкреслити назву курсу відповідно до освітньої програми закладу освіти.

ДОДАТОК Б

Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти

Рівні результатів навчання	Бал	Загальна характеристика
I. Початковий	1	Учень/учениця розрізняє об'єкти вивчення
	2	Учень/учениця відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень/учениця відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
II. Середній	4	Учень/учениця з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, повторює за зразком певну операцію, дію
	5	Учень/учениця відтворює основний навчальний матеріал, з помилками й неточностями дає визначення понять, формулює правило
	6	Учень/учениця виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповідає правильно, але недостатньо осмислено; застосовує знання при виконанні завдань за зразком
III. Достатній	7	Учень/учениця правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
	8	Учень/учениця має достатні знання, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповіді логічні, хоч і мають неточності

	9	Учень/учениця добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
IV. Високий	10	Учень/учениця має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
	11	Учень/учениця має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, знаходить інформацію та аналізує її, ставить і розв'язує проблеми
	12	Учень/учениця має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує, оцінює, узагальнює опанований матеріал, самостійно користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення